

طراحی و کیفیت فضاهای آموزشی و میزان تاثیر آن بر روند تحصیل و خلاقیت دانش آموزان

نویسنده ۱* (نگارنده)

محمد حسن زارعان

نویسنده ۲ (استاد راهنما)

دکتر علی امامیان فر

کارشناسی ارشد معماری st_mehraz@yahoo.com

دکتر معماری www.1saze.com

چکیده

با تغییر نظام آموزشی از ۳-۳-۱+۳ به نظام ۳-۴-۶ دبستانهای ما که تازه طمع یک نوبت را چشیده بود، دوباره به دونوبت بودن برگشت، و پس از سه سال این دونوبت بودن به دوره اول متوسطه (راهنمایی) رسید، و حال نوبت دوره متوسطه دوم یا همان هنرستانها و دبیرستانها رسیده، اما شاید در دبیرستان به شرط دونوبت شدن مشکل کمی بوجود آورد، ولی در هنرستانها این اقدام در بعضی از آموزشگاه ها غیر ممکن است. برای رفع این مشکل باید به فکر ساخت هنرستانهای جدید باشیم. در این میان چگونگی ساخت این فضاها خود بحث دیگری است. زیرادرنه‌رستانها به علت اینکه بحث خلاقیت و مسئولیت پذیری دانش آموزان اوج کار خود است، باید به طراحی آن دقت لازم و کافی به عمل آید. در این تحقیق که مرحله اول آن در هنرستان شهید محمد منتظری اصفهان اجرا گردید و مرحله دوم در هنرستان سید احمد خمینی با همان دانش آموزان و کادر اجرایی (زیرا هنرستان منتظری در طرح خیابان قرار گرفت و دانش آموزان و عوامل به هنرستان احمد خمینی منتقل شدند) و در مرحله سوم از سایر افراد در همان هنرستان سید احمد خمینی انجام گرفته و نشان داده که طرح و کیفیت فضا های آموزشی در روند تحصیل آنها بسیار موثر است. سپس باتوجه به تجربه های شخصی و گفته بزرگان راه حلهایی ارائه شده است.

واژگان

هنرستان، معماری، دانش آموز، هنرجو، خلاقیت

مقدمه

از آن زمان که انسان پا به کره خاکی گذاشت، یکی از نیازهای اولیه اوداشتن سرپناه بود، تا او را از گزند سرما و گرما، حیوانات وحشی، باد و باران و... در امان نگه دارد. بنابراین در اولین مرتبه «سرپناه» به غارها پناه برد. اما با افزایش جمعیت و کمبود مواد غذایی باید کشاورزی میکرد و کشاورزی یکجا نشینی را می طلبید و با کوچ سازگاری نداشت. بنابراین به مرتبه دوم سرپناه یعنی ساختمان پناه برد. اما انسان باز هم راضی نیست، باید کاری میکرد که ساختمان هم مانند خودش شود، سپس به آن ساختمان ها روح دمید تا آنها را مرتبه به سوم سرپناه یعنی «معماری» برساند. بنابراین اینگونه باید گفت که انسانها با دمیدن روح به ساختمان توانستند معماری تولید کنند، که از خودشان باشد به عبارت دیگر بتوانند در آنها آرامش و امنیت داشته باشند. اما یکی از اساسی ترین نیازهای انسان آموزش است که آموزشهای اولیه انسان از درون خانه ها شروع می شد، و بعد ادامه آن در مزرعه، میدان کارزار و جنگ و حتی بازار انجام می شد. و نهایتاً آموزش هم مانند سایر خواسته ها و نیازهای انسان احتیاج به فضا و معماری پیدا کرد. و معماری مدارس در کنار سایر مراکز مانند بازار، مسجد شکل گرفت.

و از معماری مدارس می توان به عنوان پیش آهنگ فرهنگ سازی نام برد. زیرا مدرسه که در خود آینده سازان یک جامعه را می پروراند باید به گونه باشد، که معرف فرهنگ و شعور اجتماعی ملت خود باشد. به عبارت دیگر هر گاه خواستی مردمی را شناسی باید به مدارس آن نگاه کنی. و چه کسی را میتوانید پیدا کنید که حتی با یکبار دیدن مدرسه چهار باغ اصفهان (مدرسه مادر شاه) یا مسجد مدرسه آقا بزرگ کاشان لب به تحسین آنهمه ذوق و هنر که رنگ و شکل و لعاب معماری به خود گرفته است نگشاید. مدرسه به عنوان نماد فرهنگ و تمدن یک ملت علاوه بر معماری پایدار یابد انگیزه تحصیل را در طالبان علم و دانش آموز ایجاد نماید. اما پرسش اساسی این است که آنچه امروزه هنر معماری نامیده شود و در سطح شهرها و روستاها در قالب ساختمانهای متعدد از جمله فضاهای آموزشی رخ می نماید، آیا می تواند نمایانگر فرهنگ و هنر ناب ایرانی و نشانگر باور ها و ارزشهای ایران باشد؟ (نگارنده)

بیان مسئله

بسیاری از اندیشمندان معتقد اند، معماری با قدمتی به اندازه تاریخ انسان، به عنوان فرهنگ، نقش اساسی در شکل گیری، تکامل بشر را بر عهده دارد. در این میان، معماری فضاهای آموزشی، سهم بسزایی در این روند دارد. چرا که ویژگی های خاص محیطی متأثر از هر دو مقوله معماری و آموزش نظیر نور، رنگ، نوع تدریس و همچنین تاثیر فضای آموزشی بر کیفیت آموزش و رفتار دانش آموزان و معلمان، سبب رابطه بسیار تنگاتنگ میان معماری و آموزش شده است. **والتر گروپیوس^۱ در این مورد می گوید: «اگر محیط آموزشی بخواهد زمینه ای ثمر بخش برای نسل آینده باشد، محیط و ساختمان ها می بایست خلاقانه باشند، نه تقلید شده، محیطی محرک برای آزاد کردن اندیشه و بیان خلاقانه، که به همان اندازه روش تدریس دارای اهمیت است»** (گروپیوس^۱ به نقل از شاطریان، ۱۳۸۸، ص ۱۸).

در همین راستا ساختمان آموزشی می تواند برای مراجعین خود راهنما باشد. یعنی یک ساختمان با آموزش از درک مفاهیم خود، به کاربران نقشی موثر در روند یادگیری را ایجاد کند. بدین ترتیب آموزش و به تبع آن فضاهای آموزشی بیشترین

^۱ - Walter geripioos